

მეცხრე

საყოველ-კვირათ ლიტერატურული და მხატვრობითი გაზეთი.

4 მაისი

გ ა მ ო ო ც ე მ ა

№ 18

კ ვ ი რ ა ო ბ ი თ

1886 წელსა.

ფასი „თეატრი“-სა წელით სუთი (5) მანეთი, ნახევარ წელით სემი (3) მანეთი, სხვაგანით ხელის მოწერა არ მიადება. ცალკე ნომერი „თეატრი“-სა ღირს სამი შაურა. ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში „თეატრი“-ს რედაქციაში და ქუთაისში მძ. ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში. გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: Тифлисъ. Въ редакцію „Театръ“.

სათავად-აზნაურთ ბანკის გამომცემი.

სამუშაოს, 6 მაისს, არწრუნისებულ
თეატრში.

დრამატული საზოგადოება

დღესასწაულობს მეორემოც-და-ათ წე-
ლიწადს გოგოლის კომედიის რეპიზორის
პირველად სცენაზე დადგმას.

წარმოდგენილი იქნება

2 და 3 მოქმედება

რეპიზორი

შემდეგ წარმოსთქვამენ სიტყვას ამ დღის-
თვის დაწირილს და წაიკითხავენ ლექსებს

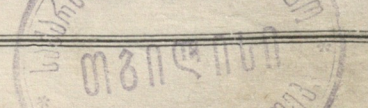
დასასრულ

ა კ ო ძ ე ო ს ი

მონაწილეობას მიიღებენ თავ. აკაკი
წერეთელი, დ. ერისთავი ვ. თუმანიშვი-
ლი და ქართული დრამატული დასის
არტისტები.

დასაწყისი 8 1/2 საათზე

საერო ყანაში ორი კაცი ჩხუბობდა. მოგროვდა
სოფელი და შემოერტყა გარს. „მიშველეთო!—იყვი-
რა პირველმა მოჩხუბარმა.—„მე თქვენი ერთგული
ვარ, მინდა ამ სასოფლო, საერთო ყანაში, პური და-
გითესოთ, გემსახუროთ, თქვენთვის ვიმუშავო და ეს
კაცი კი გადამიღებია, ხელს მიშლის და აღარ მანე-
ბებსო!“ „სტყუისო?—სთქვა მეორემ.—ეს თუ ერთ-
გულია საზოგადო საქმის, არც მე ვანლაფართ ორ-
გულიო; ხელს მიტომ ვუშლი, რომ ეხედავ ამ სა-
თესლეში ეკლის მარცვლებიც ურევიაო და მე ვთხოვ
მხოლოდ, რომ გაირჩეს და მარტო ხორბალი დაითე-
სოსო.—პირველი ჰფარავდა ეკალს, მეორე ამჟღავ-
ნებდა. გაცხარდა ბრძოლა. გაუჩნდნენ ქომაგები ერთ-
საცა და მეორესაც.—პირველს მომხრეები მეტი ჰყა-
და. აუკრეს კბილის კრიკა მეორეს, აღარა ათქმევით-
რა, და არა გაუგონეს რა, გამოავადეს შერისხული.
—ღარა პირველი მის ნებად.—მიაბნი-მოაბნია ხნულ-
ში სათესლე გაურჩევლად. დადგა თვითონ თავ-მევე-
ლედ, მიიპატიჟა სხვა მეველებიც, სულ თავისიანები
და გასწი-გამოსწია გუთანს.—მოატანა მოსავლის
დრომ, შეკრიბა სოფელ, მაგრამ რომ ჰფიქრობდა მის-
თანა ბარაქა ველარ იხილა. მეველებმა უამილობას
დააბრალეს და ითხოვეს: «რადგანაც სარგებელი წელს
ბევრი არა არისრა, ჩვენ ჯამაგირებს დავეკლებთო!»
მოტყუებულმა ერმა მაღლი უძღვნა.—გამოვიდა ისევ

ის პირველ რომ წინააღმდეგობდა ეკლის დათესვაზე, და სთქვა: «ბატონებო ეს სულ თვალთ მაქცობაა! — ჯამაგირის მომატებით არა წახდება რა და მოკლებითაც არა ვაკეთდება რა! — აქ სულ სხვა გვარი მოქმედებაა საჭირო: უნდა ამ თავითვე, სანამ ძირს გაიმარებდეს ეკალი, მარგელას მიჰყოთ ხელიო... — აქაც კიდევ პირველის მომხრეებმა კიჟინა დასცეს — საზოგადო საქმე საპირადოზე გადაიტანეს. ყოველ წლობით ეს ამბავი იყო. მკალი ფესვებს იდგამდა და მრავლდებოდა, მეველეები კი ოდოშს მიიზომევენ ხოლმე და სხვისი ჯავრი კი არა ჰქონდათ რა. — ბოლოს, როდესაც ეკალმა თავი იჩინა და ეჩხელიტა ზოგიერთებს, მაშინ კი შეხტენ და დაიყვირეს: „არ გვინდა ეს ყანა! ლამის ჩვენვე დაგვაწყლოლოსო!“ მაგრამ, ბატონებო, ყანის რა ბრალია, რომ თქვენ მოვლა არ შეგეძლოსთ და მოხმარება?... აი სარკე ჩვენის სათვალ-აზნაურო ბანკის და ვისაც გული მართალი აქვს და სინიღისი არას ამხილებს, მივიდეს და ჩაინედოს თამამად. ჩვენ აქ მეტს აღარას ვიტყვი, — და მხოლოდ მიემართავთ ბანკის გამგეობას შემდეგის კითხვით: რა მიზეზია, რომ ის მამულები, რომელიც ობილისში დარჩა ბანკს დიდ-ზარალს აძლევენ? მის მიუღია დაგირავების დროს იმდენი ფული, რომ დღეს მის მეხუთედსაც აღარავინ იძლევიანება და ბანკი დიდ ზარალში ვარდება? — როგორ მოხდა, რომ მიჩროვის მამული, გირაობის შემდეგ ათას ოთხასი კვადრატული საჟენი გამოდგა და არა ხუთი ათასი, როგორც ვიყავით დარწმუნებული? და სხვანი.

რ.

გ ო ლ ე ბ ა

ბანკო! წყულო ღვთისაგან,
 რა მოგვივლინე ესა?
 სიმდიდრეს შენგან ველოდით,
 მამულებს გვართმევ დღესა!

რა ჩვენმა ცოდვამ გვაცდუნა,
 რომ მოგიგონეთ შენაო,
 თუ ვი ამ ცუცხლში ჩაკეციდი,
 სულს ამოგვსვდიდი ჩვენაო.

მამა ხაშუელს საუნჯეს,
 ხელიდამ გვაცლი წვრილადო,
 აღარ ჰკითხულობ თუ რა ვქნათ,
 ჩვენ დარჩენილმა მწირადო.

არ გადის შენთან მუდარა,
 რომ დაგვაცადო ცოტაო;
 ხელიდამ გვართმევ ლუკმა ზურს,
 ჩვენ ბედს ერთ წუთზე სწყვეტავო.

დაიხოს შენი მხრეველი,
 შენ, ჩვენ აკვივარ ბარგო,
 მტერთ საკიცხველად გვგვხადე —
 ნეტავ რა გვიყავ ავო!..

ქაიხოსრო გელოვანი.

პ ა ს უ ხ ი

აკი გითხარ ლეღამილო,
 ნუ გამგზავნი წისქვილშია:
 იქ ბიჭები დამხვდებიან,
 ჩამადგებენ სირცხვილშია.

ხალხური.

აკი გითხრესთ ბატონებო,
 იმ თავითვე: „ფრთხილადაო!..
 საზოგადო საქმე ნუ გჩანსთ,
 ჩაღად, ბსკედ და თხილადაო“...

ვინც გირჩევდენ პირველადვე
 საქმის კარგად გაგებას,
 თქვენ იმათ არ უშირებდით
 ხანჯლის წვერზე აგებას?

სიტყვაც თქვენ არ აუკრძალეთ,
 დაადექით ვეღურ — ძალსა;
 სიტყუესა მხარს აძლევდით,
 სიმართლეს კი სთხრიდით თვალსა?

მუშტი-კრივი, ლანძღვა-თრევა,
 და უაზრო ფრანკის ხევა
 სხვას რა ბოლოს მოიტანდა?
 გვიანდაა ბედის წიგვა.

და ჩვენც ასე მოგასსენებთ:
 „რაც მოგივა დავითაო!
 — ნურავის ნუ დააბრალებ —
 ყველა შენის თავითაო!!!“

აკაგი.

ახალი ამბები

◆ ღღეს არწრუნისეულს სახლში დანიშნულია საერთო კრება სათავად-აზნაურო ბანკის წევრთა. კრებამ უნდა განიხილოს და დაამტკიცოს რვა საგანი.

◆ ამ მოკლე ხანში, მბილისში და სხვა მხარეებშიაც, პურის ფასმა ცოტა აიწია. ამას თუ რამ ვაჭრული მიზეზები აქვს და არა მოუსაველობისა, მაშინ ეს ყველასთვის საგრძნობელი და საყურადღებო უნდა იყოს.

◆ ამ დღეებში ჩვენ მივიღეთ ერთი პატარა ქართული წიგნი, საყმაწვილო მოთხრობა «ქუდ ბუდა-ნი», თხზ. ევ. ასათიანისა. ფასი 5 კაპ. მოთხრობაში აწერილია ერთი გლეხი კაცის შვილის თავ-გადასავალი, თუ ამ გლეხი კაცის პატარა შვილმა როგორის სილატაკით და წვალებით მიიღო სწავლა და როგორ გამოვიდა ცხოვრების ასპარეზზე.

◆ ჩვენი გაზეთის მკითხველთ ეხსომებათ, რომ შარშან მბილისში ცალკე წიგნათ გამოვიდა პატარა სახალხო წიგნი «მკისის ამაჯი» თარგმნილი გ. შარაშიძისა. შევიტყვეთ რომ ეს წიგნი ეხლა მეორეთ იბეჭდებოა. მთარგმნელს, ქუთაისის სკოლების უფროსი დაპირებია, რომ სკოლებისთვის მივიღებო.

◆ ჩვენ გვატყობინებენ, რომ ერთი ახალგაზდა ქართველ ყმაწვილ კაცს მსკიროსის თხუზულების «მბილ მეცხრამეტე საუკუნის» თარგმნა დაუწყვია.

◆ ჩვენ შევიტყვეთ, რომ კავკაზის არხეოლოგიური რჩევის მინდობილობით ბ. ღ. ბაქრაძე აფხაზეთში მიემგზავრებაო, ახალად აღმოჩენილს ტაძრის დასათვარიელებლად, გასაცნობათ და ასაწერათაო.

ლირიკული კოჰეზია.

ლირიკული პოეზია განიყოფება რამოდენიმე ნაწილად: ელეგია, ოდა, ჰიმნი, სატირა, ეპიგრამი, ანტოლოგია, სონეტი, ხალხური ლექსები და სხვა, მხოლო ზედსახელებულნი კი უმთავრესნი არიან; არა მცირედი ადგილი ეკირათ წასრულს კაცობრიობის ისტორიაში და ეხლაც ფრიად საჭირო მოთხოვნილებას შეადგენს ადამიანისათვის. მხლა მოკლედ თვალი გადავაელოდ ყველას თვითეულად, აესხნად

ისტორიული მნიშვნელობა და მოთხოვნები გვარი ლექსების დაბადებისა.

«ელეგია» ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს მწუხარებას, ჰმუნვარებას, ესე გგი, ლირიკული თხზულება მწუხარის შინაარსით; ელეგიას ძველ დროში უფრო დიდი და ფართო მნიშვნელობა ჰქონდა. იონიციელებს ებოძა ელეგიათ გარდაეკათ და ეპიკური პოეზია დაიბადა იმ დროს, როდესაც საბერძნეთის სახელმწიფოანი უსუსურს ყმაწვილს წაგავედენ და ჯერ ნამდვილი პოლიტიკური სიცოცხლე არა ჰქონდათ; მხოლო როდესაც გონებით განვითარდენ, ცივილიზაციამ ფესვების გადგმა დაიწყო, მაშინ ყურადღება მიაქციეს შინაგანს სიცოცხლეს და პოეზიაც მკიდროთ შეუკავშირდა პოლიტიკურს სიცოცხლეს. ბანთაისუფლებული სახელმწიფოები ორს გარემოებას ებრძობებოდნენ: შინაგანს და გარეგანს, ამიტომ, პოეზიამაც ორ ნაირი მნიშვნელობა მიიღო: პირველი ენებოდა მეომართ, სულის გასამხნეებელად, რომელნიც ხმალ გაწვდილნი იცვავდენ თავიანთ მამულს და მეორე კეთილ-მოქმედების გასაერცლებელად და მადურებიდგან დაფარვას. ამ ნაირად ძველი დროის ელეგია განაწილდა: «გმირულს ელეგიათ» და «ღიდაკტიკიურათ».

პირველი «გმირული ელეგიის» დამწერი კალინოსი იყო, ეფესიდგან; ისა სცხოვრობდა შვიდას წელს ქრისტეს დაბადებამდის, იმ დროს, როდესაც მცირე აზიელ ბერძნებს თავზარსა სცემდენ ლივილიე ლი მეფეები. იმის სიმღერებში იხატება გმირობა და სამშობლოს გულ-მხურვალე სიყვარული. მრთს თავის სიმღერაში, რომელმაც ჩვენ დროამდის მოახწია, თავის თანამემამულე ახალგაზღობას ემღერება.

„შაბაჟ! იმისთანა კაცს, რომელიც სამშობლოსთვის იბრძვის; თუ მაირამებმა (ღმერთებმა) გაგწირეს სასიკვდილოთ, რაც უნდა მოერიდო, მაინც სიკვდილს ვერ გაექცევი, —რამდონი გაიქცა სასიკვდილო ბრძოლის მოედნიდგან, მაგრამ სახლშიაც შეეპარა სიკვდილი და ამოხადა მოკლე სული. მხთალი კაცი არავის ებრალება და არცა არავინ ყურადღებას აქცევს, მაგრამ გმირს და გამბედავს კაცზედ კი მთელი ხალხი სწუხს; ცხოვრებაში იმას ნახევარ ღმერთად ხდიან, რადგანაც მაშია ხედავენ თავიანთ პატიოსან, მამაც მფარველს“.

მმირული სიმღერების წერაში ტირტიმ გაითქო სახელი. ბადმოცემით ვიცით, რომ როდესაც სპარტელებმა მესსენელებთან ომი დააპირეს, ექვსას ოთხმოც წელს ქრისტეს დაბადებამდის, «არაკულს» დაეკითხნენ და შემდეგი პასუხი მიიღეს: მხოლოდ მაშინ დაამარცხებთ თქვენს მტერს, როდესაც წინამძღოლს

ათინიდან მოიყვანთო. ათინელებმაც ტირტეი გამო-
უგზავნეს და სპარტელებმა დაამარცხეს. ტირტეიმ ბევ-
რი ელეგიები დაუწერა სპარტელებს, თუმცა ისინი
კი სრულიად ყურადღებას არ აქცევდნენ სიმღერებს; მაგ-
რამ მაინც ისეთი შთაბეჭდილება იქონია იმის ელეგიებზე,
რომ კანონი გამოსცეს: ომის დაწყობის დროს ჯარი
უნდა შეკრებილიყო მეფის დარბაზის წინ, მოესმინათ
ტირტეის სიმღერები, რადგანაც იმათი სმენა მხედარს ამხ-
ნევებდა, მესხიერებას უმატებდა და აძლიერებდა. მეორე
გარდმოცემა გვაცნობებს, რომ ტირტეი ვითომ კოჰ-
ლი იყოფო და ერთს ათინის სკოლაში მასწავლებ-
ლად ყოფილა და სამასხარაოთ სპარტელებს გაუგ-
ზავნესო. საომარს სიმღერებში შემდეგის სიტყვებითა
მართავს სპარტელებს:

«მარცხენა ხელში დაიჭირეთ ფარი და მარჯვე-
ნაში შუბი, სიკვდილისა ნუ შეგეშინდებათ, რადგა-
ნაც ვე სპარტელებს არ შეშვენით».

სამგირო ელეგიებიდან ჩვენ მხოლოდ სამი ვი-
ციტ, რომელიც შემდეგის სიტყვებით მართავს: «მშვე-
ნიერებაა, ომის დროს, პირველს რიგში დგომა და
სამშობლოს მოსისხლე მტრების სრემა,—დიდი უბე-
ღურობაა სამშობლოს თავის დანებება და ბრძოლის
მოედნიდან გაქცევა; რა კაცობაა, ხელ-გაშევილი,
მოწყალეობის თხოვნა ძვირფასის მოხუცის მშობ-
ლებით, უსუსურის ბავშვებით და ახალ-გაზდა ცო-
ლით. სადაც მივა ყველგან დაკეტილია იმისათვის კა-
რები; ამიტომაც უკეთესია ბრძოლა სამშობლოსათვის,
მოკვდეს თავის შვილებისათვის და სიცოცხლე არ დაი-
შუროს. ამიტომ მხნეთ უნდა იბრძოლონ ჭაბუკებმა
ბრძოლის მოედანზედ და მოხუცებულები, რომლებსაც
გაქცევა არ შეუძლიანთ არ უნდა დასტოვონ. დი-
დი სირცხვილია ჭაბუკებისათვის, თუ პირველ რიგში,
მტრისაგან დატანჯულს მოხუცს იპოვიან. მამაცნი
ჭაბუკნი ცოლებს უყვარან და მთელი ხალხი პატიესა
სცემს, თუ პირველს რიგში დაანთხევს სისხლს».

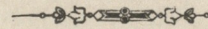
მესამე ელეგიაში შემდეგ აზრსა მართავს: «გამ-
ბედლობა პირველი ღირსებაა კაცისა და ჭაბუკის და-
მამშვენებელია. მამაცის გამარჯვებას სარგებლობა
მოაქვს მთელის ქალაქის და ხალხისათვის და თუ და-
კოდილი ბრძოლის მოედანზედ ეცემა, მაშინ მო-
ხუცნი, ჭაბუკნი იმას მგლოვობენ და თუმცა ხორცი
კვდება, მაგრამ სახელი კი შეილზედ გადადის და საუ-
კუნოთა რჩება. მხოლოდ თუ სიკვდილს გადარჩა, მა-
შინ ყველანი პატიესა სცემენ და ჯოჯოხეთიდანაც
განთავისუფლებულია. აი, ომის დროს ყველანი ასე
უნდა ფიქრობდეთ და მოქმედებდეთ».

მესამე მწერალი ამ გვარი ელეგიებისა სალონი
იყო. მეგარიელებმა კუნძული სალამინი დაიჭირეს,

რომელიც ათინელებს ეკუთვნოდათ; ყველავე სიტყ-
დეს, მაგრამ ამაოთ ჩაუარათ და გარდასწყვიტეს, რომ
ვინც იმ კუნძულის გამოხსნას განიძრახავდა, დაუყო-
ნებლიე ჩამოახრჩობდნენ. სალონმა თავი მოიგო-მაჟა
და მოედანზედ ელეგია წაიკითხა, რომელშიაც ათი-
ნელების მშინარობას დასცინოდა: «მე ის მერჩინა
სამშობლო გამეცვალა, ფოლგვანდრიცი გამხდარვი-
ყავ ანუ სიკინიტი, ვიდრე ათინის მოქალაქე, რადგა-
ნაც მე მარცხენს ამ გვარი ვარემოება. ადექით, წა-
ვიდეთ და ავილოთ საყვარელი კუნძული, ნუ გეშინი-
ანთ, იქონიეთ სიმხნევე, მამაცობა და გამარჯვება
ჩვენსკენ იქნება». შემდეგ კუნძული სალამინი ისევ
ათინელებმა დაისაკუთრეს.

ა. კაგოელი.

(შემდეგი იქნება)

* * *

ამაზო, შენი ტკბილი სმა,
მდაგაც რას შესმის უუროთა,
და მუდამ მათრახს ეუსთა—
ვით ღვინით ატენურითა.

გაბრუნდი. ვიწვი! მაკმაკე,
ამარიდევი ჰირია,
რომ შენის ეუსით არ დამრთო
ცეცსლზედ უშრეტი ჭირია.

დეე, ვიცოცხლე უბედომ,
ვიარო ქვეუნის ჰირადა,
გსწევიდე ჩემსა შუბედსა,
შენ გიგონებდე სჰირადა.

და ან რად მინდა სიცოცხლე
მუდამ ყამს დასაღონები;
უშენოდ ოხლად დაგვიპარ,
ახლას ვერ მოგუკარები.

გას! გამეცა, ნუ მტანჯავ,
 მარადე გიშრის თვალები,
 მიწამ მშვა, მიწამ გამხარდა,
 მიწასკე მიკებაჩები.

თეატრის მუშა.

წერილი სოფ. საგარეჯო-დბან.

სპარსული ანდაზაა—თურმე ერთს მეფეს ჩვეულებად ჰქონდა ჩაიცივამდა უბრალო კაცის ტანისამოსს და ისე დაიარებოდა სოფლიდგან სოფლამდე, ქალაქიდგან ქალაქამდე და ასე ამ რიგად თავის თვალთ ტყობილობდა ქვეშევრდომთა აკვარგსა. გზათ ერთხელ ერთს ხარაზის დუქანში შეუხვია. აქ მიხდა მოხდა ლაპარაკი ამ მთისა, იმ ბრისა და ბოლოს ჯერი მიდგა მეფის გამგებლობაზედ. ხარაზმა თავის მსჯელობა ნატვრით გაათავა: «ნეტა ერთი სამი დღით კი მამცენ მეფობა და მე ვიცოდი რასაც ვიზამდიო». ეს მეფეს გულში ჩარჩა. შინ რომ დაბრუნდა გადასწყვიტა: მოდი ამ ხარაზს სურვილს აუსრულებ, ენახოთ რას იზამსო. რაღა თავი მოგაწყინოთ, ეს ხარაზი განდა მეფედ, მთელის სამეფოს მბრძანებლად. ახალმა მეფემ, არც აცია, არც აცხელა, ისარგებლა შემთხვევით, შეაბოჭინა ნამდვილი ხელმწიფე და ბოლოს კიდევ ჩამოახრჩო. დარჩა თითონ ბურთი და მოედანი. ამ ანდაზის აზრს მალე მკითხველი თითონ მიჰხედება.

რამდენადაც გვაგონებს ისტორია და ცხოვრება თვით უნიჭიერესი კაცებიც კი სცხოვრებენ დრომდინ ისე, როგორც ყველა ცოდვილი და იქნება სრულიადაც უნაყოფოდ ჩაველო მათს ტალანტს, თუ არ ამოჰვარდნოდა ზურგის ქარი ე. ი. გარემოებას ხელი არ შეეწყო და ღვიძლი შეილივით გულში არ ჩაეკრა იგი. ასე ამ რიგად ზოგია დიაკვანიც კი ისტორიის ფურცელზედ მოექცა (დრამა «სამშობლო» დ. მრისთავისა). ცნობილია, რომ რაც უნდა დიდი ენერჯიის პატრონი იყოს მისიონერი, გინდ უუდიდესი ორატორი, უბრძენესი და უგულუკეთილესი კაცი, მაინც მისი შრომა, მისი გოდება წყლის ნაყუა იქნება ზოგიერთა ველურ ხალხთა შორის. როგორ ჰფიქრობთ, მკითხველო, ასეთი ძალუმი მისიონერი გასამტყუნარია იმ გვარს გარემოებაში, რომელიც მე უკანასკნელად მოგახსენეთ, რომ მის შრომას ნაყოფი ვერ მოჰყვამ? ჩემის აზრით მისი ქადაგება სახარებისა, ჰუმანიური აზრების გავრცელება გოტენტოტებთა,

ცეცხლის ქვეყნის მცხოვრებლებთა და მკითხველთა ოკეანებზედ შორის კედელზედ ცერცვის შეყრასა ჰგავს. უკანასკნელს შემთხვევაში შენ თავზედ მაინც არ გეფიქრება. არ მიეკრა, ხომ ჩამოცვივა, ჯანაბას იმის თავი. მაგრამ იქ კი სულ სხვა განლაგეთ, ბატონებო!

დასავლეთ მეროპაში ლიუტერმა წამოაყრანტალა, თუ არა რომის პაპის წინააღმდეგ ერთი სიტყვა წამსვე ათასმა და ათი ათასმა ხმა მისცეს. ისიც ყველამ იცის, რომ ლიუტერიც რომ არა ყოფილიყო, მისს ალაგს სხვა დაიჭერდა იმ ხანებში. თორემ განა ან კი არ ეჭირათ უკეთესი ალაგი ამ ნიადაგზედ სხვებს! მაგრამ თავის დღეში სულ ასეა: ლუი ბლანი მოკვდა და პატივი მიიღო, მაგრამ ყველასაგან კი არა, მხოლოდ აღმორჩეულებისაგან; მოკვდა მამებტა და მთელი ქვეყანა შეიძრა. რა ექნათ წუთის სოფელი ასეთია და მოდი რას იზამ!

შორი შორს კია, ბატონებო, ნათქვამი, მაგრამ არც ისე შორს არის, როგორც პირველს შემთხვევაში ჰგონია ადამიანს. მართალია სად ლუი ბლანი, გამებტა, ლიუტერი, უნიჭიერესი კაცი, ისტორიის გმირი და სად ალ. ცხვედაძე, რომელზედაც მე მსურს მოველაპარაკო მკითხველს.—ბევრს ჩვენ ქართველებს, მეტადრე რომლებიც პირადად მას ვერ იცნობდნენ და მხოლოდ აწ განსვენებულის «დროების» ფურცელზედ კითხულობდნენ მის სახელსა და გვარს, რალაც უდიდებულეს კაცად მიაჩნდათ ეს ადამიანი. მასში იგინი ჰხვდადენ განხორციელებულს ქართველს შულცეს, ბასტიას, თ. მასილჩიკოვს და სხვებს მათ მზგავსთ. მართის მხრივ ან კი როგორ არ უნდა ეფიქრნათ; თითქმის არც ერთი ნომერი არ გამოსულა, იმ ხანებში «დროების», რომ ცხვედაძის ქება-დიდება არა წერებულყოფა. განსვენებული ს. მესხი თავ გამოდებული იყო ამ კაცისთვის იქამდის, რომ მასზედ სიცუდ-კაცობის თქმა არავის შეეძლო იმავე გაზეთში. ერთის სიტყვით რაღაც უცოდველი გამოდიოდა. თითქმის უკანასკნელი «დროების» რედაქტორი ბ. მაჩაბელიც კი იმავე გზას დაადგა. მე ნამდვილის წყაროებიდგან მაქვს შეტყობილი, რომ რამდენიმე აქაური კორესპონდენცია კორესპონდენტიურთ პანლურით გამოუცილებიათ რედაქციიდგან. აი ესეც თქვენგანვე სანატრელი სიტყვის თავისუფლება, ბატონო! მაგრამ მე ამ გვარს საქციელს ორივე რედაქტორებისას უფრო სხვა ნაირად ვხსნი. ამას შემდეგ მოგახსენებთ.

პირველად რომ განსვენებული ბესარიონ ლობერიძე დაინიშნა საერო სკოლების დირექტორად და მის თაოსნობით გაიმართა ალაგ-ალაგ სასოფლო სკოლები, იცით რა დრო იყო? მთელი ქართველი

საზოგადოება აღტაცებით ეგებებოდა ამ პატიოსანს მშრომელს და მასთან მასწავლებლებს, რომლებიც სრულიად ამართლებდნენ საზოგადოების იმედს და აძლევდნენ მხარს თავიანთ წინამძღოლს. რამდენაა პატიოსანმა ყმაწვილმა კაცმა გამოიღო თავი და არ მიმხვდავი თავის მომავალის პრესპექტივისა, ენერგიულად და თავ-გამეტებით შეუღდა თავის საყვარელს საქმეს. დაუღალავად ებრძოდა ხალხის ცრუ-მორწმუნეობას, მის გაუნათლებლობას, მის მცარცვა-მგლეჯავთ და მუდამ ამ გვარს ტანჯვა-შრომაში, პირ იქით, იგი ჰპოვებდა უუდიდეს ზნობრივს კმაყოფილებას. როგორც ყოველგან და ყოველთვის თან მიჰყვა ერთ ასპარესზედ მუშაკ ხალხთ შორის სრული სიყვარული და ნდობა. საერთო საყვარელი საგანი აერთებდათ მათ, ავიწყებდათ ყოველივე ვიწრო თავ-მოყვარეობას, კაცობრიულს ჩვეულებრივს სისუსტეს. ახალი დაწყობა, ერთმანეთის პირველი გაცნობა, პირველად ცხოვრებაში გამოსულ ჯერ ისევე გაურყენელ და გულთ სპეტაკთა, თანამედროვე აზრის ზედ გაელენა და დასასრულ სრული თავისუფლება პედაგოგიურს სისტემებში, ყველა ესეები სრულიად საქმარისი იყო, რომ საქმე რიგიანად წასულიყო.

აი სწორედ ამ დროს გაჩნდა ბ. პლ. სხვედაძეც სოფელ საგარეჯოში. დადგინა, თუ არა გოგობერიძემ სკოლის განაჩენი, თან დააწესა იგრის გამსესხებელ შემნახველი ამხანაგობაც. ღა რადგან იმ დროინდელი მასწავლებლები უფრო მეტს ყურადღებას აქცევდნენ ხალხის მატერიალურს გაუკეთესობას, ეს ახალი სოფლის სტუმრები განუწყვეტლივ გაიძახოდნენ საამხანაგო ბანკზედ, საამხანაგო დუქანზედ და სხვ. და სხვ. პირველად, რასაკურთხელო, ბანკი ბ. სხვედაძეს ჩაჰბარდა. აბა სხვამ ვინ რა იცოდა ამისი. მამასადამე ყველა მეზობელს მასწავლებელს ამ ხეობისას სოფ. საგარეჯოსაკენ, ანუ უკეთ ვთქოთ სხვედაძისაკენ უნდა მიეკადებინათ ბანკის საამხანაგო პირნი. როგორც ზევითაცა ესთქვი, სხვა საზოგადოებასთან ერთად, აქაურ თავად-აზნაურთ, მღვდელ, ერს თვალი ეჭირა ახალი აზრების დენაზედ და ძრიელ ეხმარებოდნენ ჯერ საზოგადოდ მასწავლებლებს ხალხის გულის მოგებაზედ და მერე განსაკუთრებით ბ. სხვედაძეს.

რასაკვირველია ეს უკანასკნელნი ყველაფერში პირველად ხალხს თითონ აჩვენებდნენ მაგალითს, ოც თუმნობით და ზოგჯერ ასობითაც შეჰქონდათ ბანკში ფული, და მით ხელს უმართავდნენ საერთო დაწესებულებას. მართის სიტყვით ბ. სხვედაძე და სოფ. საგარეჯო შეიქნა ერთსა და იგივე დროს ცენტრი, შუა გული ადგილი. სხვა მასწავლებელს მარტო თავისი

სოფელი იცნობდა, ამას კი ყველანი. **მასწავლებელი** არა სხვედაძის კაცობა, თქვენც მიხვდებით.

მაგრამ ჩვენ ისე სხვედაძე არ მიგვაჩნდა, როგორც დედა აზრი. დედა აზრს ენაცვალვებით ყველაფერს. მე ისე ვფიქრობ, რომ რედაქციაც ამ აზრით ხელმძღვანელობდა. ბანკს შემდეგ მოჰყვა საამხანაგო დუქანი. ათი სიტყვის მეტი კი არ დასჭირებია სხვედაძეს საზოგადო ყრილობაზედ. შეველაძე ერთ ხმათ გადასწყვიტა შესდგომოდნენ წესდებულების შედგენას. რათა, როგორ მოხდა ასე უმალ? მიტომ, ჩემო ბატონებო, რომ ყველანი ნატრობდნენ საერთო დუქანს და არა მარტო სხვედაძე. ღა რაკი აქაურმა მოწინავე პირთ ხელი შეუწყეს, სხვებიც აჰყენენ ფეხის ხმას. მორემ დამერწმუნეთ, ამ ბატონმა ჯერაც არ იცის ვინ იყო შულცი, ან ბასტია. ან ის კი განა საეჭვოა, რომ თ. მასილიჩიკოვის თხუზულებებში ერთიც არ აქვს წაკითხული. მართის სიტყვით ეს კაცი აჰყვა ფეხის ხმას, იმ ხმას, რომელიც ამითთანა უბადრუკებმა პირველად მხოლოდ „დროების“ და „იგერიის“ ფურცელზედ შეიტყეს მანო როსტომაშვილის მოწყალეებით. მისს სისუსტეს იმ დროს ბევრნი სხვანიც ატყობდნენ, მაგრამ ჰპატიობდნენ, რადგან ყველაძე ძრიელ კარგად იცოდა, რომ იმ გვარს ამხანაგობაებს ისე დიდი ჰკუა არა სჭირდებოდა, როგორც პატიოსნება და მხნედ საქმის მოპყრობა. მეორეც საგარეჯოში მხოლოდ ეს ერთი იყო მასწავლებელი, ამ საქმისთვის მოკლილი და ღვთის წინაშე ამასაც იმედი არ გაუტრუებია. მაგრამ აი გავიდა ხანი, დრო და გარემოება რა გრძობად შეიცვალა.

თანამშრომელნი და თანამომენი ასპარეზით რიგი ვერ შეეთვისა ახალ წყობილებას და ზურგი აღრიკა თავის წინანდელს საყვარელს საგანს და რიგი სხვა რაიმე მიზეზით იძულებული შეიქნა თავი ენებებინა მისთვის. მხოლოდ ერთი სხვედაძე აი ეს მეორემეტე წელიწადია ადვილად ურიგდება ყოველს გვარს ახალს შემოღებას და ვეტერანად რჩება. მართის სიტყვით ეს კაცი ისე იქცევა, როგორც თითონ პირადად უჯობს. თუ ასე არ იყოს, განა შესაძლებელია იმ აზრით მოსულდგმულე, იმ ხალხში მიღებული და პატივცემული, ესლა ვილაც ჩინანხალეებს იზიდავს თავისკენ? უნდა იცოდეთ, მკითხველო, რა ხალხი ახვევია მას გარს. მას ესაჭიროებოდა პირველად სხვის შემწეობა და რაკი ერთხელ დადგა მკვიდრს ნიდაგზნდ, უკუ აქცია თავისი ფარხმალი. სისტემატიურად განდევნა ყველა, ვისაც კი პატარა პირში სული ედგა და ამ რიგად დაჰრჩა ბურთი და მოედანი, ესე იგი მან სასჯელს მისცა ნამდვილი მეფენი და თითონ მუხანათობით შეიპყრო მეფობა. ნ. ავალი შეი-

ლი, ა. ძაპანაძე, სე. ჯაბადარი, მღ. ლ. ბერძენოვი, ბ. ბუღალაშვილი და ბ. ბილანოვი ყველა ესენი ჩვენს მხარეში სხვებზედ ბევრით უკეთესნი და გაცილებით მაღლა მდგომნი, ბ. სხვედაძემ შემოიფანტა არ ასცდნენ მის დაუდგრომელობას და გაუტანელობას ქვეშაობად პატიოსანი და გონება გახსნილი პირი ჩუმაკოვი, მისი მოძმე ასპარეზით და დასასრულ—აწინდელი მასწავლებელი რაქკოვი. თქვენ იტყვი, როგორ მოახერხა ამ ხალხის მოშორება, თუ ისინი უღირსნი არ იყვნენ. თქვენა გკითხავთ, როგორ ახერხებდნენ იეზუიტნი ანსელში და კრიზოსტომი იმდენის პატიოსანობით სავსე ხალხის განდევნას და გაუპატიებას? *) მაგრამ თავის დღეში არ მომხდარა, რომ ახში სიმართლეს არ დაემარცხებინა უსამართლოება და დრომდის ტალახში ამოსერილი, არ აღყვავებულიყო. ასე დაცა გაძრიელებული კოლეგია იეზუიტებისა და ასე ეცემა ყოველივე ნდობა იმ კაცისა, რომელსაც აქამომდე ხელში ჰქონდა ჩავარდნილი აქაური საერთო საქმეები და პატიედებულიც იყო იგი. ნუთუ მართლა დიდ ღირსებად უნდა ჩავთვალოს ბ. სხვედაძეს, რომ აქაურს ბანკს, თუ დეპოს, ვერავინ ჩახერგებია ისე, როგორც თითონ?! ღარიბს მეოჯახებს საკუთარი ცხოვრებაც გასჭირებიათ, რომ თავთავიანთი დრო და ხანი მას ამსხვერპლონ, მდიდრებს კიდე, როგორც მოგეხსენებათ, თავთავისი ოჯახის საქმეებიც იმდენი აქვთ, რომ იმათაც ვერ ასდიან ხოლმე. ამ კაცს კი აქამომდე არაფერი აწუხებდა. განა მარტო აქ ჩვენში ხდება, რომ სასოფლო ბანკები სოფლის მასწავლებლებს აბარიათ? თქვენ, ბ. სხვედაძე, ძრიელ თავი მოგაქვთ და ტრახანობთ, რომ საზოგადოების ფული გებარათ და არა სქამდით. სასაცილოა ამით დაკეცება, მერწმუნეთ. თქვენ იყავით ის, რაც უნდა ყოფილიყო ყველა რიგიანი კაცი ე. ი. თქვენ იბარებდით საზოგადოების ფულს და ისევე აბარებდით. ასში ორი დახლიდარი არ გამოვა, რომ თავის ალას წლის დასასრულს დუქანი შექმული დაახვედროს. ნუ თუ ნება არა გვაქვს თქვენ უბრალო მიკიტანზედ მეტი მოგთხოვოთ? მაგრამ საუბედუროდ და ათ ჯერ საუბედუროდ, ნამეტნავად ამ ბოლოს დროს, თქვენ ისეთი საქმეები ჩაიდინეთ, რომ თქვენს თავს თქვენვე უტოლებთ მედუქნებს. მოთმინება იქონიეთ, ბატონო

*) ანსელში და კრიზოსტომი არიან გმირები ჩინებულის რომანისა მ. განიერისა „იეზუიტნი“.

მკითაველო, და შემდეგ მომიგეთ ნიშნი; თუ ეს ასე არ არის.

ლ. გულისაშვილი.

(შემდეგი იქნება)

შეარსებნილი ოჯახი *)

(მოთხრობა)

III

მართალია ყველანი ერთდებოდნენ, ყველამ აიღო ხელი ნოდარისაგან შერცხვენილ ოჯახსზედა, მაგრამ იყო ოჯახი რომელიც ჯერ კიდევ მეგობრულათ ეკიდებოდნენ მიტრიასა. ეს აბრია ძეთილაშვილის ოჯახი იყო. მართალია ძეთილაშვილის და მიტრიას შორის არავითარი ნათესაობრული კავშირი არ იყო ჩამოვარდნილი, მაგრამ ერთმანეთთან დაახლოვება და ხშირი მისელა-მოსელა ჰქონდათ, ერთმანეთის კეთილ მეზობლობას მხოლოდთ ეს ორი კომლი შეადგენდა.

მს უფრო საჭირო იყო მიტრიას დედისათვისა; ის როგორც ყველგან გამოკლებული, სადაც ისე ველარ მიესვლებოდა ვისთანმე, როგორც წინეთ, ეხლა მხოლოდ ძეთილაშვილის ოჯახი ჰქონდა თავმესაფარებელ საფანეთ და მხოლოდ იქ ამოიოხრავედა ხოლმე თავისუფლათა, და ამ ამოხვრასთან აუარებელი სევდები ჰყვებოდნენ გულიდგანა. მიტრია ძრიელ დაიმეგობრა ძეთილაშვილმა; იმისი ერთი უღელი ხარი ჩაურია თავის გუთნის ხარშია და მიტრიაც მებრეთ შემდგარი შემოდგომის თუ გაზაფხულის მოსავალს ერთათა სთესავდენ, ერთათ მკიდენ და ერთათა ლეწავდენ... მიტრიას უფრო შინაურულ დაახლოვებას ძეთილაშვილის ოჯახთან სხვა მიზეზიც იყო და ეს მიზეზი კიდევ იყო ძეთილაშვილის ქალი. ძეთილაშვილის ქალი მთელს სოფელში ერთ უკეთეს ქალათ ითვლებოდა, რომლისაგანაც მოჯადოვებული ახალგაზღობა, აღარ უსვენებდენ „შუა კაცებით“ აბრისა და ხან ერთი უგზავნიდა და ხან მეორე; მაგრამ ბედი ყველას უმტყუნდებოდა და მხოლოდ მარტო მიტრიამ დაიმსახურა ძეთილაშვილის ოჯახის დაიმეგობრება და, რასაკურთველია, ამავე დროს ლიზას შერთვის იმედი უფრო აცხოვლებდა მიტრიას გულში ასე დაიმეგობრებასა.

*) იხილეთ „თეატრი“ № 16.

მიტრიას სრულებითაც არ უმტყუნა ბედმა; ლიზასაც მარტო მიტრია მოსწონდა. ლიზას წინათაც არა ერთხელ გაეგო თავის მეგობარ ქალებისაგან მიტრიას ქება და რამდენიც ღრო გადიოდა, რამდენიც მალ-მალ ჰხედავდა, მართლად მოსაწონ მიტრიას, ლიზას იმდენათ უფრო მოსწონდა და უყვარდა, უყვარდა და მოსწონდა. მიტრიაც ამავე ღროს იმასა ჰგრძობდა, რასაც ლიზა, მიტრიას გულიც იმ გაუნელებელი ცეცხლის აღს შეეპყრო, რომლითაც ასე ნებათ მოსდებოდა ლიზას სრულებით უმანკო გულსა.

სეველა მოცული მიტრია, ეხლა უფრო მტკიცეთ იყო შემდგარი სარჩო საბადებლის მოხვეტასა. ეხლა ნათლათა ჰხედავდა საგანს თავის ცხოვრებისასა და რაც ძალი და ღონე მოსდევდა, სიმწვევს დაუწყო მატება. მაგრამ ზოგჯერ გაუბრუნდა თუ არა თავში ის გულ საკლავი ფიქრი თავის ვინაობისა, მოაგონდებოდა ხოლმე თუ არა თავისი შერცხვენილი ოჯახი, საქციელი მამისა, ის შემარცხვენილი ჭუჭუკი, რომელიც ასე ბლომათა ჰქონდა მოცხებული მიტრიას სახლსა, ეს ფიქრი უფრო უშხამავდა, ისეთაც დიდი ხნის მოწამლულ გულსა. რამდენიც მეტსა ფიქრობდა, რამდენიც მეტათ აკვირდებოდა იგი თავის მომავალს, იმდენი რაღაც უჩინარი შიშის ზარი ეცემოდა თავსა და მწარეთ ოხრავდა... მიტრია მართალი იყო, იმისი გული ტყუილათ არა ჰგრძობდა საშინელ შიშსა!

— «მომცემენ მერე თავიანთ ქალსა? შიქრობდა ზოგჯერ მწარე სევდებით მოცული მიტრია და უფრო ღრმით ეკითხებოდა თავის გულსა: — „მართალია ლიზას უყვარვარ, მაგრამ მამა, დედა, ნათესაობა, ისინი რაღას იტყვიან! მინ ურჩევს ჩვენ შერცხვენილ ოჯახში, იმის რძლათ შემოყვანასა... მაგრამ, რომ უყვარვარ?.. რა უყოთ მერე რომ უყვარვარ?.. მს მშობლების ნებაა და არა იმის სიყვარულისა! მრთხელ განავრძობდა ასე, როდესაც ის ჩვეულებისამებრ ჩამომჯდარიყო ფურცლის ქვეშ და მისცემოდა ფიქრებსა. დიდხანს იყო ჩაფიქრებული, დიდხანს დასცქეროდა მღუმარებით შავ დედა-მიწასა.

მართლა რომ ძნელი იყო მიტრიასათვის ამ აზრის გადაწყვეტა; მართალია კეთილშეილის ოჯახში შინაურულათ იყო მიღებული, მაგრამ ის კი ძნელი საფიქრებელი იყო მიტრიასათვის, მისცემდნენ თუ არა, ამ ერთხელ განთქმულ ოჯახშიშვილს, მაგრამ დღეს დაცემულს და სრულებით შერცხვენილს, თავიანთ ქალსა შეიყვანდნენ რძლათ იმისთანა ოჯახში, რომელსაც აღარც ნათესავები ჰყავს, აღარც მეგობრები და მეზობლებიც კი ისე აღარა ჰმეზობლობდნენ, როგორც აქამდისინა? ბი ეს იყო ეხლა მიტრიას უმთავ-

რესი ფიქრი, ესლა აღონებდა იმის ისეთაც დიდხანს ბულ გულსა.

IV

მიტრიას გულში ლიზას სიყვარული თან-და-თან თავისას ჰმოქმედებდა და აღარ იცოდა, საიდგან და როგორ მოველო საქმისთვის ხელი, ეთხოვნა პირდაპირ კეთილშეილისათვის? — ამას მიტრია სრულებითაც ვერ გაჰხედავდა, რადგანაც იცოდა, რომ შეიძლება ცუდათ ჩაერაცხნა და თავხედობისათვის სრული უარიც ეთქვა კეთილშეილისა და აღარც ისე მოპყრობოდნენ, როგორც აქამდისინ იყო შინაურულათ კეთილშეილის ოჯახში მიღებული. «მაშ რა უნდა გქნა, შუა კაცი მიუგზავნო? მკითხებოდა ხოლმე მიტრია ზოგჯერ თავის თავსა და რაღაც უჩინარი ხმა კი სულ იმას ჩასძახოდა ყურებში «არ მოგცემნო!»

ამ ვაი-ვაგლას მდგმოიარეობაში იყო, როდესაც გიორგობის თვის ერთ უკანასკნელ დღეს, მიტრია, საღამოთი ვენახიდგან მომავალი, მძიმეთ მოაბიჯებდა ვიწრო ორღობეშია, თავის სახლისკენა. ცა ტყეის ფერი ღრუბლებით იყო გაქვილი; ცივი შემოდგომის ნიავე ცოტა სუსხიანად უბერავდა და დიდის ხნის ხეხილიდგან ჩამოყრილ ფოთლებს, ზედ პირისახეზედ აყრიდა ჩაფიქრებულ მიტრიასა.

სოფლის ერთს უფრო უკეთეს ადგილს, მიტრიას სახლი არის წამოჭიმული; დიდი მოღობილი ეზო, კეთიკირის შენობა და შიგ მოქცეული გომი და საბძელი, ცხადათ არწმუნებენ კაცსა, რომ იქ ერთხელ დიდი ოჯახი უნდა ყოფილიყო გაძრიელებული, დიდ საქონელს უნდა ეტრიალნა ასე გულ გადაშლილ ეზოშია. ეს ერთხელ სიცოცხლით საესე სახლ-კარი ეხლა სულ სხვა სურათად გარდაქცეულა: იქ აღარ მოისმის ძროხისა და ცხვრის ბლავილი, ღორის ჭყვილის ხმა აღარ ახმაურებდა კულანდებურათ ეზოსა; ერთი სიტყვით, რაღაც საიდუმლო სიჩუმე ჰსუფევს, რაღაც სამწუხარო სურათს წარმოადგენს იქაურობა; დიდი ხნის საბძელი, ეხლა ცარიელი გდია, ალაგ-და-ალაგ ჩაღობია ჩალა, ჩამტვრევი კავები და საცოდავთ ხავს მოკიდებული, გეგონებათ თავის თავს თითონვე ჩამოსტირისო; ამავე მდგმოიარეობაში არის გომიცა. მენახიდგან მომავალი მიტრია, რომელიც ჩაფიქრებული შემოვიდა ეზოში, ვინ იცის რა მომავალ სურათებს არ იდგენდა თვალ წინ, რა შეუძლებელს არ ებრძოდნენ იმისი აზრები! მიტრიამ მწუხარებით გადაავლო თავის დიდრონი თვალები მიყრუებულ ეზოს და რამდენჯერმე ამოხერის შემდეგ, შეალო სახლის კარები.

დიდსა და უწინდელ ფართო დარბაზში პატარა ქრაქი ბჟუტავდა, რომლის მკრთალი შუქი არიყო რომ ძრიელ ცოტათი ანათებდა გულლია დარბაზსა; ქრაქის მკირედ შუქს ზედ ერთობოდა შუა ცეცხლის გაძრიელებული ალი და ერთმანეთის დახმარებით ცოტა ლაზათიანად ანათებდენ დარბაზსა... ძერას ახლო იჯდა მიტრიას უკვე უდროვით მოხუცებული დედა; იქვე იმის შორი ახლოს თავ-ჩაღუნული ნოდარი შესცქეროდა ცეცხლის, თითქო განგებ, თავისუფლათ მობრუნებულ ალებსა. მამის სახლში მოულოდნელმა დახვედრამ, ძრიელ გააკვირვა მიტრია.

მიტრიას დედა, მლისაბედი, არ იყო ისე ხნიანი დედაკაცი, თუმცა კი მწარე და ერთგვარ ცხოვრებას, უკვე მოესწრო თავის ბეჭდის დასმა. მლისაბედი სულ ორმოცდა ხუთი წლის დედაკაცი იქნებოდა, მაგრამ იმისი ბევრი მწარე ცრემლის დენისაგან დაღმენჭილი ლოყები და ღრმით ჩაცვიფნილი თვალები, ნათლათა ჰხატავდენ რაედენი მწუხარება უნდა გამოეცლო, ამ თავის ჯერ კიდევ მკირედ სიცოცხლეში, საბრალო ელისაბედსა. მართლაც რომ ბევრი და ძრიელაც ბევრი მწუხარება გამოიარა მლისაბედმა! ან კი რა მწუხარებაზედ უარესი არ უნდა იყოს, დედაკაცისათვის, რომ დაჰკარგოს გაძრიელებული ოჯახი, დაჰკარგოს ქმარი, ის ერთათ ერთი იმედი ცხოვრებისა და მიანებოს სხვის მკერდზედ თავი, რომლისათვისაც იგი მზა იყო შეეწირნა თავი, მიეცა საკუთარი სიცოცხლე ნოდარის სიცოცხლის დაცვისათვისას. მერე, განა ამას მოელოდა ოდესმე ნოდარისაგანა? სრულებითაც არა! მაგრამ, დღემდის ყველა ამას მაინც იტანდა: ოჯახის დაღუბვასაც, ქმრის დაკარგვასაც და იმასაც კი ითმენს, რომ ყოველივე ნათესავის თუ ნაცნობების დაკარგვასთან, იმის ოჯახს «შერცხვენილ ოჯახათა» სთვლიან სოფლათა, მერე იმ ოჯახსა, რომელიც ერთხელ ისეთი სახელოვანი იყო, რომელიც ისე სდულდა და გადმოდულდა ბედნიერებითა!

შემოვიდა თუ არა მიტრია დარბაზშია, ბარი იქვე მიაყულა კარებთან და თუმცა უსიამოვნოთ, მაგრამ მაინც მიესალმა მამასა:

— ბამარჯობა! მიტრია იქვე ჩამოჯდა დედის ახლო პატარა სკამზედ და უკმაყოფილოთ დაუწყო ყურება თავის მამასა.

ნოდარიც მიესალმა შვილსა, თუმცა კი ისე ევლარ შეჰხედა პირზედ, როგორც აქამდისინ და ისე დაიწყო ტოკვა, თითქო მეტათა ჰგონობდა თავის თავს, ამ ორ პატიოსანთა შორის.

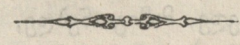
ძარგა ხანი იყენენ ამ მდგმოიარეობაში და კიდევაც ძარგა ხანი დარჩებოდენ, რომ ისევე მიტრიას არ დაერღვია საზოგადო მყუდროება.

— დედა ჩემო, ადევ ერთი შენებულები ვინაა მასპინძლი; ხომ ჰხედავ «მამა ჩემი» გვწვევია, მაგრამ ისეთის კილოთი წარმოსთქვა ეს მკირედი სიტყვები, რომ ქვეც ყოფილიყო, ვერ გაუძლებდა და თვით უსულდგმულოსაც დამართებდენ რასმეს; მაგრამ ნოდარი კვალათ არხენათ იჯდა ცეცხლა პირასა და იმას სრულებითაც არ ეტყობოდა, რომ მიტრიას სიტყვებს, იმაზედ მკირედიც არის რამ გავლენა მოეხდინათ.

მლისაბედი მარდათ წამოდგა; ჩამოიღო თაროდგან უკვე დიდი ხნის მომზადებული გრძელ ხონჩაზედ ვახშამი და დაუდგა წინ ცეცხლა პირას ჩამომსხდრებას... ამოდენა ხნის გულ დაკოდილი და თავის სიცოცხლის მაწყვეარი ელისაბედი, არ იყო რომ ცოტათი გამხნედა, პირზედ რალაც საიდუმლო სიხარულის აღმული ასლიოდა; საჩქაროდ ჩამოიღო საკიდლიდგან პატარა ქვაბი, ამოყარა ტაბაკზედ თეთრი ლობიოს სირსვალი, მოაყარა ზედ მარილი და ერთი რამდენიმე აბღერტის შემდეგ დაუდგა მამა-შვილს წინა; აქვე თაროდგან ჩამოიღო პატარა ნიგვზის ქილა, რომლიდგანაც ლურჯ ჩინურის თევშზედ საკმაოთ ამოიღო, დაჰჭრა ზედ ხახვი და ისიც მიუმატა მკირე ვახშამსა; სტაქანსა და ერთი მოზდილი ხელადა დეინის მოტანასთან, თითონაც გვერდით მოუჯდა მარცხნივ მხარეს, თავის ეხლაც საყვარელ ქმარსა. ძველად ჩუმათ შეუდგნენ ვახშმის ჭამას.

გელის-ცისხელი.

(შემდეგი იქნება)

სახალხო ლექსები

(შეკრებილი სოფელ ჩივანთუბანში სოფიო ჯაჯანაშვილისაგან)

* *

ძალო მეტათ ლამაზი ხარ,
 მარდსა სთესამ, იას სადმე,
 აქ ღრუბელმა დააჩრდილა,
 მანდეთ მზეა კიდევ სადმე?—
 ბული ხელთა აღარა მაქვს,
 ბამოქრომას ელამი მანდ მე,
 ამის მეტსა ვეღარ გაუძლებ,

წამოვალ და გნახამ სადმე.

* * *

მინდორს ცენი მოდიოდა,
დაქედლი ნალთაგანა;
დამწვარი, დადავული ვარ,
ლამაზისა ქალთაგანა.

* * *

ძაცი ცრუ, ამპარტავანი,
შრობას მოეკიდება;
დელას სცემს, მამას აგინებს,
სოლს ავით მოეკიდება.

* * *

ძრისტე ღმერთმა შეაჩვენოს!
მხლანდელი ქალის გული;
სანამ გასათხოვარია,
მუდამ არის ვაბუტული,
ძრმის ხელში რომ ჩაეარდება—
მიეცემა დიდი გული!..

* * *

ძაეთურა *) აღიდებულა, ქვებს გაჰქონდა რახა-რუხი,
პრც აგრე გამიკვირდება, შენი ჭრელი ახალუხი.

* * *

შმაწვილო, გულით ჯოვარდო,
ბაგრატიონთა სახეო,
შუალამის ვარსკვლავს გეხარ,
შრანგი სურათის სახეო;
შლევაში ვადაგხატვია,
სამოთხის ბაღში გნახეო;
მახსოვდე, მამიგონებდე,
შენი გვირგვინიმიც ვნახეო.

* * *

ძალიან გაჯავრდა ღოღო,
ღობიოს შემოჰკრა ბოლო,
— მებიკი დაგეცა ღოღო,
სულ შავი ხარ ოჯახ-ქარო,
ძაცს მუცელს შემოასიებ,
შნდა მძაფრად ააშმორო! .

გამოცანები

მართი რამე სურიელი, დაიარება ბობლეთა,

*) მდინარე.

შეხებში ბორკილს შეიყრის, შეიღებულ დასტოვებს მარტოთა.

თუ თქვენ ამას გამოიცნობთ;
ხვალ გაგისხნილებთ გოქითა.

* * *

შარავანდელი ხელმწიფე, ვითა ლამაზი ერთების,
სეცხლია, ნაპერწკალია, აბედს არ მოეკიდების,
მინც ამას კრ გამოიცნობს,
სიბრძნის სწავლა არ ექნების.

პირველი მაისი.

ღადგა პირველი მაისიც. . ჩაეარდა ქარი, გადი-
ლო გაუწყვეტელი წვიმები, ლაზათიანათ დაგვითბო
დღეები! ბუნებამ გაიღვიძა, რალაც ჯერ კიდევ
ჩვენთვის მიუწითომელის ძალით, აფუფუნდა, შეიმოსა
მრავალ გვარ სურათად: საამურათ ააყვავა ხეხილი,
ხეთა ურიცხ-ფოთოლთ დააჩრდილეს დედამიწა, მთები
და ველები მწვანე ხავერდის ფრათ შეიმოსნენ... მართი
სიტყვით, გაიღვიძა ჩვენ ძვალ-რბილშიაც სიცოცხლემ,
სისხლმა აჩქარებით დაიწყო ჩუხ-ჩუხი ერთის ძარღ-
ვიდგან მეორეში!..

საამური სანახავია, მკითხველო, ამ დღეს ჩვენი
დღეა ქალაქი თბილისი. აი ყველამ უშიშრათ დაა-
ღეს ფანჯრები და გაახლეს ზამთრის ჰაერი ოთახებ-
ში; უხვათ გამოაწყეს ფანჯრებში სხვა-და-სხვა რიგი
ყვავილები და ჩვენმა მძინარა ბარიშნებმა, ხარბათ
დაუწყეს ყნოსვა!.. ბულვარზედ პეპელებსავით აჰ-
რელდა ხალხი; ზამთრის თბილი ტანთსაცმელი მია-
ნებეს ჩირჩილთა უფლებების ქვეშ და ჭრელის, პირის-
ფერის და თეთრი ჩითის გამოწყვებულ კაბებში, თავი-
სუფლათ დაიწყეს სიარული. მის არ შეჰხედები ეხლა
ბულვარზედ? მისი უშრომო და ძილისაგან დასიე-
ბულ თვალებს არ დაინახავ საზაფხულო ზონდიკის
ქვეშა!.. აგერა, შეჰხედევი, ძიხებიც გამოიშალნენ,
ბულვარებზედ გუნდ-გუნდათ მოდიან, მიუღით წვრი-
ლი ყმაწვილები და თითონ იმ გრძობის მედიდურის
გამომეტყველებით, რომ ისინი გვიზრდიან, იმათ ხელ-
ში უნდა გამოიაროს, ჩვენმა მომავალ თაობამ, მოსდევნ
თავიანთვე ქეიფზედ მარბენალ ბავშვებსა!.. სადღა არიან
მათი დედებიო? იკითხავ, მკითხველო, მაგრამ დაგა-
ვიწყდება კი რომ დღეს პირველი მაისი არის... პირ-
ველი მაისია და დედები მუშტაიდში და სხვა ბაღებ-
ში დასეირობენ... დედები იქა სტკებებიან ათას გვარ

ყვავილების ყნოსვით, სიამოვნებით დაგულაობენ აგურ დაყრილ ბილოკებზედ, იქ ლაწათიანათ შექცევიან სამხარს, ზედ ჩაის მირთმევით, ამასობაში გააქეთ გაუწყვეტელი ლიჯლიჯი და შვილებს კი... შვილებს ხომ ძიებენ მოუვლიან!

პირველ მაისმა, თითქმის ფეხზედ წამოაყენა მთელი ქალაქი, სამური ხანახავი იყო მუშტილი, იქ სხვა-და-სხვა ფრათ აქრელებული ხალხის ლაყობას, აღარასა ჰქონდა სამზღვარი... დიდი და პატარა მხიარულებდა, დიდსა და პატარას რაღაც სიამოვნების ღიმილი მოსდიოდათ ტუჩებზედ, რაღაც ბუნების საიდუმლოებითა სტკებოდნენ!.. მაგრამ ეს უხაროდათ უფრო ჩვენ მძინარა ბარიშნებსა, რომელნიც მაისის სიმშვენიერით გამოცოცხლებულიყვნენ, გამოჰგებულყვნენ! მუსიკის ხმა და უკვე მაისისაგან გაღვიძებული სიყვარული, სიყვარული და ზედღარათული მუსიკის ხმა, ვიმეორებ, ყოველი სული აღტაცებაში შეჰყვანდა, ყველას აფრენდა სიამოვნების ჰაერში, სადაც ასე ბედნიერათ, მხიარულათა ჰხედადნენ თავიანთ თავებსა!..

მრთი სიტყვით, პირველმა მაისმა, გაგვამხიარულა, გაგვახარა, უსამზღვრო ტრფობის ალები ანთო ჩვენს გულშია... უხვათ დაგვატკო, იმ ტკბილის სიამოვნებით, რომლითაც ასე ბედნიერათ ვრაცხთ ჩვენ თავს; ასე გვეადვილება ბუნების აფუფუნებისაგან აღტაცებულთ, ცხოვრებასთან ბრძოლა... და ღმერთმა ჰქმნას, რომ ყოველთვისინ ეს ასე იყოს, ყოველთვისინ ასე მხიარულათ მიეგებებოდეთ სხვასთან მე და შენც, ჩემო საყვარელო მკითხველო!

ივლის-ციხელი.

ნ ა რ ე ვ ი

მრთელ დანის მეფე წაბძანდა ეკიპაჟიდ კოპენ-ვაგენილამ თავის ციხე-დარბაზ ბენსტორფში. ბზახე მას შეხვდა გამოჩენილი აქტიორი, აგრეთვე ეკიპაჟით. ეკიპაჟები ერთმანეთს შეეჯახნენ და მეფის კარგტა გატყდა, ასე რომ მეფე იძულებული შეიქნა ფეხით წაბძანებულიყო. შბედური არტისტი, რომელიც თითონ მიერეკებოდა ცხენებს და რომელმაც ასეთი უხეირო კუჩრობა გამოიჩინა, დღათ შესწუნდა და არ იცოდა როგორ შეხვდავდა ამ შემთხვევას მეფე.

მაგრამ მეფემ იმისთან ზდილობიანობა დასდგო, რომ გრძელება გამოიჩინა, რომ შემდეგი უთხრა:

— საყვარელო № №!.. ამას იქით ფრთხილად იყავით, თორემ შეიძლება მოხდეს, რომ ჩვენ მოვაკლდეთ სიამოვნებას თქვენის ხილვისა სცენაზე.

ამ გვარმა ზდილობიანმა შენიშნა იმ მღვდელ-რეობაში მიიყვანა არტისტი, როდესაც კაცმა არ იცის რა ქნას: იტიროს თუ იცანოს.

დიდ ჰერცოგს კარლ ავგუსტ საქსენ-ვეიმარ-ეიზენახსა ჰყავდა ერთი მოსამსახურე, რომელსაც ჰეიდენ-გაუზი ერქვა. მრთელ ეს მოსამსახურე იმყოფებოდა დიდ ჰერცოგის სასახლის წინა ოთახში და რადგანაც ჩქარა არ მოელოდა ჰერცოგის გამობრძანებას ვაზეთის კითხვას მიჰყო ხელი. მრთბაშად ნახევრად გაილო კარი და გამოისმა კარლ ავგუსტის ხმა.

— ზაგე (უფროსი მდივანი ჰერცოგისა) აქ არის?

— აქ არ ვახლავსთ, თყვენო დიდებულებაე! უპასუხა ჰეიდენგაუზმა და უცბათ წამოხტა თავის ადგილიდან.

ძარები მოიხურა. მოსამსახურე დაჯდა თავისავე ადგილას და კვლად განაგძო ვაზეთის კითხვა.

სოტა ხნის შემდეგ კარები კიდევ გაილო და მოისმა კითხვა:

— ზაგე აქ არის?

— არ ვახლავთ თქვენო დიდებულებაე! შესძახა კიდევ, ხმა მალლა, მსახურმა. ამ დროს კარებს უკან მოისმა სიცილი...

მორუმე ჰერცოგი კი არა ყოფილიყო, არამედ ჰერცოგის ერთ მხედართაგანი, რომელიც გასაოცრად ჰბაძედა ჰერცოგის ხმას.

მსახური საშინლად გაჯავრდა.

სწორეთ ამ დროს კარები კიდევ გაილო და გამოისმა იგივე ხმა:

— ზაგე აქ არის?

— აი, ეშმაკებმა კი წავილონ შენა!.. წარმოსთქვა გაბრაზებულმა ჰეიდენგაუზმა.

ძარები წყნარად მოიხურა.

მს მესამე კითხვა კი თვით ჰერცოგისა იყო.

რა გაიგო თავისი მსახურმა შეცდომა, დიდ მწუხარებას მიეცა.

მეორე დღეს საცოდავი მსახური მივიდა ჰერცოგთან და მის ფეხებ წინ დამხობას აპირებდა.

— ჰო, კარგია, კარგი! უთხრა აღერსიანად

ჰერცოგმა,—მე ვიცი გუშინ თქვენ იქ კიდე მაიმუნობდით! წადი, წადი!..

მრთელ ა. ლიუმა-მამამ უთხრა თავის შვილს:

- ზამიგონე პლექსანდრე, უნდა დაჩვიანდე... ბაღარბაისლდე—ღროა ცოლი მოძებნო.
- მისი ცოლი მოძებნო, მამაჩემო, უბასუხა Demimonde-ის ავტორმა.

წინა გამოცანების ახსნა.

- 1) ცეცხლი, ბუხარი და ხალხი.

რედაქტორი და გამომცემელი გ. აბაშიძე.

ბანსხალეზანი

ს ტ ა მ ბ ა

მელიქი შვილისა.

თფილისში—სასახლის ქუჩ., აწწრუნისეულ ქარვასლაში, ქართული თეატრის ჩვემო სართულში.

იღებს ყოველ გვარს სასტამბო საქმეებს საბეჭდავთ: გაზეთებს, წიგნებს, ბროშურებს, აგრეთვე ყოველ-გვარ ბანკებს, კვანძებს, სწოტებს, განცხადებებს, აფიშებს, პირბეჭებს და სსგ.

სისუფთავეზე და აღნიშნულ დროზე საქმის შესრულებასე სტამბა პირობას აძლევს საქმის მომტანთ.

სტამბა კისრულობს კორექტურის გასწორებას და ბროშურების გაკეთებას, უკეთუ წაკაზმის მოძებნა ისურვებენ.

„თამარ ცხიერის“

ისტორიული დრამატიული ჰოემა აბაქისა,

ისუილება მთრავის ბიბლიოთეკაში, გოლოვინის პრესპექტზე, მუსრან-პატონის სახლში და გრაქერავის წიგნის მაღაზიაში. ფასი ათი შაური. (10—4)

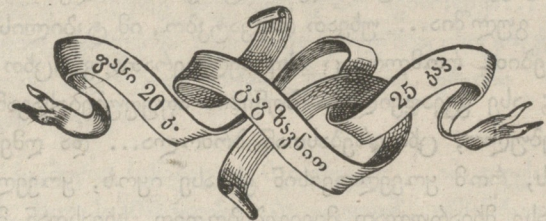
სურათები

ჩვენი პოეტებისა და მწერლებისა

აბაში წამართლი

ილია ჭავჭავაძე

ბ. ორბელიანი

მრავალჯერ მხარა

გიორგი ერისთავი

სამხრეთი მხარე

ჩინებულ ალექსანდროვის ქალაქდზედ მსატკრობა ა. ბერამისა

ისუილება გრაქერავის წიგნის მაღაზიაში, ქუკიის ხიდის ყურზე, ზუბალოვის სახლებში და ი. საფარავის ბაკალიინი მაღაზიაში, არწრუნისეულ ქარვასლაში.

ვინც ათს ან მეტს სურათს გამოაწერს, მან თითო სურათი 16 კაპ. დაეთმობა.